

Нови находимица на три реликтни вида птици в Родопите

Жеко СПИРИДОНОВ, Николай СПАСОВ, Васил ИВАНОВ

Врабчовата кукумявка *Glaucidium passerinum* (L., 1758), пернатоногата кукумявка *Aegolius funereus* (L., 1758) и планинският трипръст кълавач *Picooides tridactylus alpinus* Brehm, 1831 бяха установени от авторите в южните склонове на източната част на родопския дял Перелик в периода 16-19.09 и 16-20.10.2008 г. Проучената територия покрива над 1000 ха естествени иглолистни гори, от тях 80% – от смърч, част от които са вековни. Совите бяха установени по време на 5 нощни прослушвания, най-често между 20,30-21 и 0,00 часа. На 20.10 двойка врабчови кукумявки бяха слушани от 18,30 до 19,15 часа (началото на най-активния период за ловуване на този вид) в района на дивечовата хранилка в горната част на долината на р. Еленска (UTM-кв. LG 00) с 1600-1700 м надм. в. Мъжката птица започна с характерното, подсвиркващо “иу”, маркиращо постоянната през цялата година семейна територия. Женската отговори 10-ина минути по-късно, отдалече. Последва дует от “иу-ши-шип” (женската птица с по-висок и писклив глас). Двойката се бе приближила на 50-ина метра, когато имитирахме нейното териториално обаждане. Последва есенната “лъжлива брачна песен” на мъжкия “иу-иу-иу...”, а след повторна имитация, женската отговори със завършващо “киу-киу-кю-кю...”. До сега са публикувани само 3 находимица на вида в Родопите.

Пернатонога кукумявка беше чула на 16.09 и 19.10 (еднократно тихо обаждане “дзюк”) и на 17.09 (звучно изляяно “уак”). И в трите случая обажданията бяха предизвикани с имитиране на брачните викове на вида (уп-уп-уп...) или на горската улулица. Районът ѝ е в съседство и северно на този на врабчовата кукумявка, като преминава и отгътък шосето за с. Стойките. До момента видът не е установяван за Переликския дял (НИКОЛОВ и др., 2007).

Трипръстният кълавач беше наблюдаван 2 пъти, а обажданията му и почукванията по стъблата и клоните на смърчови дървета бяха често слушани през дните 16-19.09 и 17, 19-20.10 в смърчовите гори по целия южен склон между 1600 и 2000 м надм. в. (UTM-кв.кв. KG 90 и LG 00). Обажданията са по-тихи от тези на големия пъстър кълавач, а при безпокойство в края на вика му се чува звънко “ю”. Наблюденията сочат за най-високата известна плътност на вида в България.

И трите вида имат Сибирско-канадски тип на разпространение – тайгата на Евразия и С. Америка. В Централна Европа и на Балканския п-ов двете сови са следледникови реликти, а планинският трипръст кълавач е реликтен подвид от ледниково време. Предпочитаният им хабитат са старите естествени иглолистни гори. И трите вида са застрашени от възобновителните и санитарните сечи в старите иглолистни гори и

фрагментирането на горските масиви от изграждането на хотелски комплекси, пътнища, съоръжения за алпийски ски, както и от безпокойството за дивите животни, следствие на урбанизацията, навлизането на автомобила в планините и струпванията на посетители (СПИРИДОНОВ и др., под печат а; СПИРИДОНОВ и др., под печат б). Биологически най-уязвим е трипръстият къвач, тъй като 95% от храната му се състои от насекоми-ксилофаги и ларвите им (ФЕДЮШИН и ДОЛБИК, 1967). Мекият му клон още повече стеснява хранителната му база. По тази причина той обитава най-вече горите от смърч, тъй като този вид има по-мек дървесина от останалите местни иглолистни. Трипръстият къвач и врабчовата кукумявка в България са между 100 и 150 гнездови двойки и новите находища са важни за тяхното опазване.

Литература

- НИКОЛОВ С., СПИРИДОНОВ Ж., ХРИСТОВ Й., ВЕЛЕВ К. 2007. Пернатотога кукумявка (*Aegolius funereus*). – В: Янков П. (Отговорен редактор). Атлас на гнездящите птици в България. БДЗП, Природозащитна поредица, кн.10. София, 338-339.
- СПИРИДОНОВ Ж., НИКОЛОВ Б., ШУРУЛИНКОВ П. (под печат а). Врабчова кукумявка *Glaucidium passerinum* (L., 1758). – В: Червена книга на България, том 2. Животни, БАН – МОСВ.
- СПИРИДОНОВ Ж., ШУРУЛИНКОВ П., ЗЛАТАНОВ Ц. (под печат б). Планински трипръст къвач *Picoides tridactylus alpinus* Vrehm, 1831). – В: Червена книга на България, том 2. Животни, БАН – МОСВ.
- ФЕДЮШИН А., ДОЛБИК М. 1967. Птицы Белоруссии. Наука и техника, Минск, 520 с.

Постъпила: 14.11.2008

Адреси на авторите:

Жеко Спиридонов, Васил Иванов, Сдружение Природен Фонд, бул. “Гоце Делчев” 7, 1612 София, e-mail: gekospiridonov@abv.bg

Николай Спасов, НПМ–БАН, бул. “Цар Освободител” 1, 1000 София, e-mail: nspassov@nmnh.bas.bg